

Klic o pravem času

Sedaj, ko se sestavljajo in odobrujejo šolski proračuni B, bi bilo potrebno, da kralj. banska uprava popravi z dosedanjim odlokom tako nizko odredene postavke za učiteljsko knjižnico.

Kakšen pomen imajo knjige za vsakega posameznega učitelja na šoli, vidimo iz spisa priznanega pedagoškega pisatelja dr. St. Gogale: »Narodni učitelj in narodna šola«, ki je priobčen v »Pedagoškem zborniku« l. 1936., v katerem pravi, da naj skuša narodni učitelj trajno in vsestransko zasledovati razvoj lastnega naroda in naj zato ne prezira naših narodnih kulturnih del. Naj ne bo narodnega učitelja, ki bi ne čital in študiral stvari, ki pri nas izhajajo in v katerih se, razen drugega, kaže tudi naš narodnostni duh. Zahteva po gojitvi narodnostnega duha je torej zahteva po intenzivnem in osebno dejavnem spremljanju razvoja naše narodne kulture.

Kdor je ta spis prečital, mu je gotovo postalo nekako tesno pri srcu. Lepe pisateljeve misli so mu ponovno odkrile trdo stvarnost, v kateri se nahajamo. Za uresničenje teh pisateljevih misli bi bilo treba učitelju sredstev za povečanje njegove knjižnice. Že sedaj plačuje učiteljstvo iz golega idealizma velik kulturni tribut, ne da bi omenjal, da je skoraj vsak naročen na dnevnik, je treba predvsem upoštevati razne knjižne založbe in družbe, ki jih imamo Slovenci veliko, pa so pri vseh učitelji in učiteljice zastopani kot najštevilnejši naročniki. Izide nova knjiga, bodisi znanstvena ali leposlovna, učiteljstvo

dobi mamljiv oglaš. Marsikdo bi si knjigo rad nabavil, koristila bi njemu in posredno po njem še širšim plastem naroda, toda žep mu tega ne dopušča. Žalostno odvrača mamljivo vabilo in se živi v prokletstvo odvisnosti žepa.

Kdo bi se raje vživel v globine narodnosti, kot ravno učitelj, posebno še tisti, ki je zunaj na deželi sam od mest in knjig. Res, da svoj narodnostni duh lahko gojimo v osebnem stiku z našim preprostim narodom, v katerem je ostala narodna duša nepokvarjena in obvarovana pred težjimi vplivi tujih narodov. Toda te kulture ne bomo mogli poglobiti, dvigniti in pomnožiti, ker je ne bomo mogli primerjati s kulturo drugih narodov. To pa se more pri nas, ki nimamo sredstev za potovanje, le s pomočjo knjig.

Ker si učiteljstvo samo ne more nabavljati dovolj knjig, iz katerih bi se lahko izobraževalo, se spoznavalo s književnostjo in kulturo lastnega kakor tudi tujih narodov v smislu izvajanj in navodil pisatelja Gogale, naj se vsaj določi večji znesek za izpopolnjevanje učiteljskih knjižnic na posameznih šolah, za večja in dražja dela pa daje podpora okrajnim učiteljskim knjižnicam. Le če bodo učiteljstvu dostopne knjige, se bo lahko iz njih izobraževal ter s to svojo sodobno izobrazbo koristil narodu.

Najbolje se obrestuje denar izdan za knjige.

Vončina Drago.

II. vseslovanski pedološki kongres v Ljubljani

Priprave za pedološki kongres, ki se bo vršil 26., 27. in 28. avgusta v Ljubljani, so v polnem teku. Prijave udeležencev se stekajo dan z dnem v tajništvo pripravljalnega odbora, ki uraduje v prostorih JUU, sekcije za dravsko banovino v Ljubljani. Posamezni odseki imajo polne roke dela za zadostno preskrbo hrane in stanovanj. Pri celotnem pregledu došlih prijav zgleđa, da se za ta kongres ne zanimajo zgolj mladinoslovci in vzgojitelji, temveč prav vsi sloji naroda, zakaj šele znanstveni izsledki pedologije dajejo osnovo in kažejo smeri za praktično vzgojstvo.

Ker je to prireditev, ki zadeva ves narod, se je pripravljali odbor s posebno okroglično obrnil na posameznike za primerno denarno podporo. Do sedaj je le banska uprava v Ljubljani podprla prireditev s 25.000 din, do čim se druge merodajne oblasti prošnji niso odzvale. Kongres pa mora doseči za občo narodno korist tiste rezultate, ki so si jih zamislili njegovi prireditelji in organizatorji.

Odbor za prirejanje pedoloških kongresov v Brnu je odobril podoben program kongresa, katerega mu je predložil pripravljali odbor v Ljubljani. Iz njega je razviden sledeč potek kongresa. 26. avg. je ob 10. uri dop. slavnostna otvoritev kongresa v dvorani s šolskega doma na Taboru, na katero so pozvani tudi zastopniki vseh oblasti. Popoldne ob 14. ure naprej so v isti dvorani predavanja za plenum, zvečer ob 21. uri pa koncert Trboveljskega slavčka.

27. avgusta so istotam ob 8. ure zjutraj predavanja za plenum, dočim je popoldne določen za predavanja po sekcijah. Tako bo mladinoslovno-biološka in higienska sekcija zasedala v dvorani Delavske zbornice, psihološka v franciškanski dvorani nasproti sekcij-skih prostorov, sociološka in socialno zaščitna sekcija v dvorani Filharmonije, a sekcija za uporabno pedologijo na ljubljanskem ma-

gistratu. Povsod je pričetek predavanj ob pol 15. uri in trajajo od 20 do 30 minut, zadnja ura je določena za splošno razpravljanje.

28. avgusta ob 8. uri zjutraj so zopet na Taboru predavanja za plenum, popoldne ogled razstav, ob 17. uri pa zaključek zborovanja, predlogi in resolucije.

Prav tako je odbor v Brnu razdelil predavatelje po važnosti in vsebini njih tem. Predavali bodo sledeči: iz Bolgarije pet predavateljev, med njimi dr. Kacarov; iz Poljske: dr. Jaxa-Bykowski, dr. Tadeusz Zaworski, dr. Stefan Szuman, dr. Mieczyslaw Kreutz, dr. W. Blachowski, dr. Jan Schwarz; iz Češko-slovaške: dr. Mihajlo Rostohar, dr. Jan Uher, dr. Bohuslav Havránek, dr. Vilém Chmelař, dr. Ferdinand Kratina, dr. Fr. Bažant, dr. J. Klimeš, dr. J. Zahradka, dr. Fr. Radkovec, dr. J. Křivý, dr. Karel Popek, dr. Fr. Šeracký, prof. Jos. Kubálek, prof. Lidmila Kolářiková, dr. J. Vaněk, dr. Richard Karpe, dr. Huraj Čechetka, dr. Frant. Kočí, Richard Filla, dr. F. Škalona, J. Pokorný, A. Rikart; iz Jugoslavije: dr. Karel Ozvald, prof. Jakob Šolar, dr. Stanko Gogala, prof. Gustav Šilih, dr. Božo Škrlić, dr. Borislav Stevanović, dr. Slobodan Popović, dr. Fr. Higý-Mandić, dr. Zlatko Pregrad, prof. B. Sućević, prof. Prvoš Slankamenac, prof. Ivan Kanjuh, dr. V. Brumen, dr. Vlado Šmid, dr. B. Dragaš, Dragotin Cvetko, Vilko Mazi, Miodrag Matić, Josip Juranić, Ernest Vranc, Vinko Moderndorfer, dr. Franjo Žgeč, prof. Anica Černejeva, Rudolf Kolibica, Fran Brenk, Albert Žerjav, prof. Edvin Boje, Ema Deisinger, Mirko Ferenčak, Manica Dahkota. Naslovi predavanj slede v prihodnji številki. Vendar je že danes razvidno iz posameznih tem, da bodo predavatelji pokazali otroka in mladostnika v vsem njegovem bistvu in skušali znanstveno dokazati učinek različnih dobrih in slabih vplivov na njegov razvoj. Poslušalstvo si bo tako ogledalo otroka in mladostnika prav od vseh

strani in spoznalo nova pota, po katerih je lahko dospeti v notranjost otroka. Spoznali bomo tudi vse pogoje, ki so potrebni za njegov zdrav in naraven telesni in duševni razvoj.

V okviru kongresa bodo na liceju sledeče razstave: 1. reformnošolska iz Zlina; 2. mladinskohigienska iz Češko-slovaške; 3. domoznanska iz Češko-slovaške; 4. razstava povojne slovenske mladinske knjige; 5. zaščita dece; 6. pedagoška izdanja Slov. Šolske Matice; 7. samorastli risarski izdelki dečka M. O. v starosti od 2. do 11. let.

Kongres je brez dvoma velikega pomena za naše učiteljstvo, ki ima dan za dnem opravka z mladino, ker so znanstveni izsledki pedologije za nje praktičnega značaja. Zato ga pozdravljajo z zavestjo, da se bo z njim pomagalo narodnemu občestvu.

Ob povratku iz Pariza

Pretekli petek se je z večernim brzovlakom preko Jesenic vrnila naša družinica (30 tovarišic in 25 tovarišev), ki jo je vodil strokovni učitelj tov. Vilko Mazi na mednarodni pedagoški kongres in svetovno razstavo v Pariz. Ekskurzija, ki je trajala polnih 10 dni, je potekla točno po programu in na največje zadovoljstvo udeležencev, ki so ob poslovnem večeru pri Mikliču izrazili enodušno željo, da naj bi ekskurzijski odsek odslej vsako leto priredil kako podobno potovanje.

Učiteljice in učitelji, udeleženci ekskurzije, ki jo je organizirala sekcija JUU za drav. banovino, pred spomenikom Aleksandra I. v Parizu.

Udeleženci ekskurzije so imeli na razpolago udoben pulmanov vagon (70 sedežev), v katerem je dobil vsak mesto, kakor si ga je bil zaželel. S posredovanjem generalne direkcije v Beogradu je bil voz odklopljen na vseh postajah, kjer so udeleženci prekinili vožnjo, da so mogli v njem spet nadaljevati pot. Tako so se najprej ustavili v Innsbrucku, kamor so prišli v sredo 21. julija zjutraj. Na kolodvoru jih je pričakoval poleg direktorja B. Amosa (ki je vodil vse priprave za sprejem) in nekaterih tovarišev ter tovarišic, sam predsednik tirolskega učiteljskega združenja J. Bernhard, ki je imel po zajtrku v restavraciji »Goldener Greif« prisrčen nagovor, poudarjajoč tovariške vezi učiteljstva, ki je nosilec kulture in napredka ne glede na državne meje. Po zajtrku so se udeleženci ekskurzije odpravili na poskrbljena stanovanja v internatih, nato pa so se zbrali k ogledu

Tovarišice in tovariši prosimo, da pohitite s prijavi! Ako posebnega vabila niste prejeli, prijavite se z navadno dopisnico, katero naslovite na pripravljalni odbor II. vseslovanskega pedološkega kongresa v Ljubljani, Franciškanska ulica 6. Prijava naj vsebuje ime in priimek, poklic in naslov ter sledeče besedilo:

Podpisani se prijavljam kot udeleženec za II. vseslovanski pedološki kongres, ki bo 26., 27. in 28. avgusta 1937 v Ljubljani Zelim prenočišče za 25., 26., 27. in 28. avgusta 1937 v hotelu od 25 din dalje, privatno od 20 din dalje ali v internatu od 5 din dalje. Prijavnino 20 din sem poslal po položnici. — Čekovni račun 17.471. Po vplačani prijavnini prejmete legitimacijo, s katero imate brezplačen vstop na vsa predavanja in razstave kongresa ter na koncert Trboveljskega slavčka.

turistično in zgodovinsko zanimivega mesta. Med drugim so si ogledali znameniti dvor z bogato zakladnico in dvorno cerkev. Po kosilu so se dvignili z vzpenjačo na Hungerburg (300 m visoko), odkoder se jim je nudi čudovit razgled na mesto in zeleno dolino Inna ter na mogočne vrhove Stubajskih ter Zillertalskih alp. Nekateri so si celo privoščili še poldrug tisoč metrov vzpona na sloviti Hefeleker (2200 m). Večina je legla po večerji k počitku, ki ga je bila po celonočni vožnji tudi potrebna. Drugi so stopili še k znanemu »Breinösslu« na originalni tirolski večer.

Naslednje jutro (četrtek) je tekla vožnja po edinstveno lepi dolini Inna na 1802 m visoki Arlberg (zimskošportno torišče svetovnega slovesa) s prekrasno, na slehernem ovinku se menjajočo panoramo, z divnimi vršaci Lilvrette (3300 m) v ozadju. Kmalu nato je sledila obmejna avstrijska kontrola. Vlak je predrdal že precej široki Ren in zavil med romantične švicarske gore. Nepozabna ostane udeležencem vožnja ob prelepem Wallenskem jezeru, ki mu je kmalu sledilo Zürisko jezero s svojimi ogromnimi dimenzijami in nepregledno vrsto bogatih naselij vse gori do Züricha.

Tudi v Zürichu so bili naši ekskurzisti deležni nad vse ljubeznivega sprejema tamkajšnjih tovarišev. Iskreno dobrodošlico je izrekel predsednik švic. učit. združenja dr. Boesch, vodstvo pa je prevzel nad vse uslužni tovariš P. Bindschedler, ki je poskrbel za izvrstno kosilo v elegantni restavraciji Hürlimann tik kolodvora Po kosilu so si udeleženci privoščili poldrugo uro lepe vožnje po jezeru, nato pa so si ogledali še pred par leti otvoreno osnovno šolo v predmestju Waidhalde, ki je stala z vso opremo okrog poldrug milijon šv. frankov. Kar prehitro so potekle ure do odhoda vlaka. Marsikaj zanimivega bi si mogli naši ekskurzisti še ogledati v Zürichu, tako n. pr. ogromno obrtno šolo za 15.000 dijakov, ki so jo videli samo iz tramvaja. Pa morda o drugi priliki.

Se ena noč je bila do Pariza, pripoveduje dalje vodja ekskurzije, ki se mu pozna, da je nosil v teh dneh ne baš lahko breme skrbi. V Baslu so nam vzeli električno lokomotivo, ki nas je vozila vse od Beljaka. Boriti se bo treba spet s sajamimi. No, pa saj je že skoro vse pospalo. Enolična, skoro čemerna pokrajina beži proti jutru v nedogled. Snopovje na požehtih poljih, daleč naokoli nobenega drevesa, nobene strehe. Tako nekako kakor doli v našem Sremu. Polagoma pa se slika preobrne. Tovarne vstajajo, delavska naselja za njimi, polja se krčijo. Nazadnje eno samo morje črnih streh in dimnikov. Debelo uro se že vozimo skozi silno gnečo tovornih vagonov, stisnjenih po neštevilnih tirih. Šest je preč, vsak čas smo na mestu. Evo silnih svodov Gare de l'Est. Kufre dol!

Stjepan Kranjčević:

Hrvatsko kmečko gibanje

Kot genialna kmečka otroka sta prišla brata Radića — poznejša ustanovitelja in organizatorja kmečke stranke — v mestne šole z ustaljenim mišljenjem o pretežkem kmečkem delu, o težavem kmečkem življenju in o krivičnem položaju kmetov med ljudmi. Zato ju niso mogle pridobiti prazne fraze o patriotizmu niti tuje ideje o državni slavi in veličini. Ker sta imela pred očmi svojo vas in rodno kmečko hišo, v kateri se njuni starši in bratje kravro mučijo za skorjo kruha, ker sta tudi sama stradala ves čas svojega šolanja in ker sta videla razkošje pri gospodi in zločinski razsipanje narodovih žuljev, zlasti pri onih, ki se najbolj tolečeja na prsa kot hrvatski rodoljubi, sta se uprla vsakemu vplivu gospode in — ostala samosvoja, kmečka. Ta odpor se je še povečal zaradi skrajnega preziranja kmeta, ki je za gospodo bitje nižje vrste, ustvarjen samo zato, da more živeti gospoda v izobilju. To bitje je poleg tega v očeh gospode vtelesena nepoštenost: pripravljen je ogoljufati gospodo na vsakem koraku, noče dati svojih pridelkov napol zastonj, noče plačati davkov in se upira temu plačevanju, je len in zato nima ničesar, pritožuje pa se venomer, da mu gre slabo, prisvojil bi si tujo lastnino, če bi se mu za to nudila prilika, in sline se mu cede za tistim, kar ima gospoda, kmet je nevaren, zato ga je treba držati v pokornosti in poslušnosti, kmet je z eno besedo »slopov, dok je bor zelen« in ga je treba zato čim bolj klestiti, ker postaja zaradi tega prav tako kot vrba vse bolj zelen.

Ko sta naletela na tako mišljenje o kmetu in videla, da gospoda po svojem načinu življenja, po svojem neznamem — v primeri

s kmetovim — delom, po svoji poštenosti in vrednosti daleč zaostaja za kmetom, sta se zgodaj odločila, da uporabita vse svoje sposobnosti za službo hrvatskemu kmetu, temu pravemu človeku in Hrvatu, da ga dvigneta, vzpodbujata, izobrazita in zbudita in tako napravita sposobnega za borbo za lažje, lepše in boljše življenje na zemlji, za pravičnejši položaj med ljudmi, za odločilen vpliv na politično in kulturno življenje, skratka, za preureditev vsega družbenega reda.

Že iz tega je jasno, da sta hotela s svojim delom zarezati globoko brazdo v hrvatskem narodnem življenju, brazdo, ki pomeni globoko in široko narodno gibanje, ki bo imelo močan odmev tudi izven njegovih vrst. Ona dva sama sta se tega zavedala, vedela sta, kako globoko prodirata s svojo zahtevo, kako daljnosežne važnosti je njuno delo. Ante Radić piše na nekem mestu o »novih mislih, ki morajo preokreniti človeštvo, državo in narod na drugo pot«. Drugič zopet, da je »zato bilo treba kreniti na drugo pot — da se je bilo treba obrniti k narodu, da se je bilo treba ozirati na narodne potrebe. Tako je nastala nova ljudska politika, ki vas spet kliče: »Zdravite se!« Malo pozneje piše: »To kar se danes imenuje kmečka stranka, ni samo nova skupina ljudi, ena izmed mnogih, ki se bo z ostalimi strankami potegovala za oguljene in prazne gospodke besede in se borila za poslanska mesta, ampak je to popolnoma drug duh in misel v pojmovanju vsega ljudskega življenja. Predvsem to.«

Misel kmečke stranke, misel novega gibanja, ta nova misel, ki naj preokrene človeštvo, družbo, narod na nova pota, »mora vsebovati nekaj zelo važnega, kar nas loči od onih, ki bodo proti nam«, piše zopet dr. A. Radić. In razlika je tolikšna, da se mu zdi potrebno reči, da »moramo biti pripravljeni na vse in vsekakor na to, da nas bodo pro-

glasili za fantaste (norce), ker so z nami vsi stari preroki človeštva.«

Ko sta do kraja spoznala gospodko življenje in gospodke nazore že v prvih dneh svojega šolanja v mestu, sta prav kmalu spoznala iz knjig preteklost človeštva in se prepričala, da obstoji vse delo gospodskih strank izključno v tem, da zaščiti privilegirane gospodke položaje in izključno gospodke interese.

Videla sta, da v gospodski politiki ni poštenosti in človekoljubja, da jo vodijo samo kruti interesi in skrajna sebičnost, zato kliče: »Edini razlogi gospodke politike so — po domače rečeno — trebuh, in dokazi — bajoneti«. Torej nasilje zaradi sebičnosti.

Proti tej in taki politiki sta pričela onadva novo, ne samo po namenu in njenem glavnem nositelju kmetstvu, temveč tudi po razumevanju, upravičenosti, etiki in delovnih metodah. Njuna nova politika »temelji na večnih zakonih človeške duše in življenja«. Zahtevata, da »naj bo politik filozof, in človek postane filozof takrat, kadar neha misliti samo na sebe in o sebi, in se začne ozirati na druge ljudi, na svet... Po vsem svetu vidi človek ljudi, njihove bolečine in trpljenje. In če najdejo te tuje bolečine odmev v človeškem srcu, če jim začne iskati vzrokov — seveda po svojih zmognostih — potem imate filozofa... Torej biti v politiki filozof, ne pomeni nič drugega, nego biti človek, misleč, pameten, pošten in dober človek.«

Kakšna bo politika, ki temelji na večnih zakonih človeške duše in življenja in ki zahteva od politika, da »naj bo filozof, to je človek, in sicer pameten, pošten in dober človek?«

Taka politika bo brez dvoma v prvi vrsti človeška, socialna. Ozirala se bo predvsem na najrevnejše, najnesrečnejše, najbolj iz-

rabljene in najbolj zatirane, in to so na Hrvatskem — kmetje.

»Hrvatskemu narodu gre slabo — piše v programu kmetске stranke — in najslabše gre hrvatskemu kmetu, ki mu gre že tako slabo, da mnogi ne morejo živeti in zato bežijo od doma in domovine v tujino... Kako slabo živi hrvatski kmet, kakšno hišo ima, kakšno obleko, kakšno hrano in kakšne skrbi ga tarejo zavoljo dolgov in vsesplošne revščine in pomanjkanja, to je zadosti znano, zato tega ni treba niti dokazovati niti razlagati. Hrvatski narod postaja zaradi tega čedalje slabotnejši in degeneriranejši, ker začenjajo otroci umirati že v materinem telesu. Tako propada hrvatski narod.«

In to se dogaja zato, ker je Hrvat — zaradi tuje oblasti — na svoji zemlji zadnji človek. Vendar »domača gospoda na Hrvatskem zelo dobro živi in tem bolje, čim bolj drži s tuji... Najhuje je v vseh hrvatski kmetu. Ne samo, da hrvatski kmet zelo slabo živi in da se preveč muči in da mu gre kljub temu po večini zmerom slabše namesto bolje, temveč nima hrvatski kmet niti najmanjšega upanja, da bi si mogel kako pomagati. Vsak hrvatski kmet dobro vidi in čuti, da mu gre slabo; vidi in čuti, da mora od svojega trpljenja dati in plačevati državi in različni gospodi kolikor zahtevajo, a ne vprašajo, ali zmore toliko in ali je to pravično; vidi in čuti toliko krivice, ki mu jih delata država in gospoda — vidi pa tudi to, da si sam ne more pomagati.«

Zato je bila ustanovljena hrvatska ljudska kmečka stranka. Njena naloga je, da pripomore hrvatskemu kmetu do lažjega življenja in pravičnejšega položaja v družbi. Stoji proti stari gospodski, patriarhalni ali pastirski politiki in politiki nasilja, in zahteva, da se kmet sam pobriga zase.